

УДК 378(410).

Орос Ільдико Імріївна

РОЗВИТОК НАПРАВЛЕНЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ

Розкрито основні напрямлення освіти дорослого населення у Великій Британії у ХХІ столітті. Сучасна структура системи освіти дорослих у Великій Британії передбачає поєднання формальних і неформальних періодів навчання. Це сприяє реалізації принципу неперервності у світі. На сучасному етапі розвитку освіти дорослих у Великій Британії привертає до себе увагу поява освітніх напрямів: передпенсійна освіта (pre-retirement education) та післяпенсійна освіта (post-retirement education).

Мета статті: розкрити основні напрямлення освіти дорослого населення у Великій Британії у ХХІ столітті.

Специфіка досліджуваного предмета зумовила потребу комплексного використання теоретичних методів: вивчення, аналіз та узагальнення фахової психолого-педагогічної літератури з питань досліджуваної проблеми.

Наведено дані про функціональні обов'язки асоціацій, інших організацій, що діють у Великій Британії та Ірландії для допомоги в адаптації літнім людям після виходу на пенсію.

У ХХІ столітті у Великій Британії відбувається розвиток напрямлень освіти дорослого населення:

– *в організації додаткової освіти особливим успіхом користується Відкритий університет з дистанційним навчанням у процесі якого використовують інноваційні форми і методи, що базуються на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях;*

– *розвиваються різні форми освіти дорослих: формальна освіта, неформальна освіта, інформальна та інцидентальна освіта;*

– *з метою реалізації принципу неперервності в освіті сучасна структура системи освіти дорослих передбачає поєднання формальних і неформальних періодів навчання;*

– *відбувається розширення вікових меж дорослого населення. З'являються нові напрями додаткової освіти дорослих: передпенсійна освіта, освіта пенсійного віку: людей третього віку, освіта людей четвертого віку.*

Ключові слова: *розвиток, основні напрямлення освіти дорослого населення, освіта дорослого населення, Велика Британія, ХХІ століття, формальні і неформальні періоди навчання, структура системи освіти дорослих.*

The main directions of adult education in the United Kingdom in the 19th – 21st century are revealed. The current structure of adult education in the UK involves a combination of formal and informal learning periods. This contributes to the principle of continuity in the world. At the present stage of the development of adult education in the United Kingdom, attention is drawn to the emergence of educational areas: pre-retirement education and post-retirement education.

Purpose of the article is to reveal the main trends of adult education in the UK in the 21st century.

Research methods. The specificity of the subject under study necessitated the comprehensive use of theoretical methods: the study, analysis and generalization of professional psychological and pedagogical literature on the issues of the problem under study.

Data on the functional responsibilities of associations, other organizations operating in the UK and Ireland to assist in the adaptation of elderly people after retirement are given. In the 21st, the United Kingdom is developing the direction of adult education:

– in the organization of additional education, the Open University with distance learning has particular success in using innovative forms and methods based on computer and telecommunication technologies;

– development of various forms of adult education: formal education, non-formal education, informal and incidental education;

– in order to implement the principle of continuity in education, the modern structure of the adult education system involves a combination of formal and informal learning periods;

– there is an extension of the age limits of the adult population. There are new directions of additional education for adults: pre-retirement education, education of retirement age: people of the third age, education of people of the fourth age.

Keywords: *development, mainstream education of adult population, adult education, Great Britain, 21st century, formal and informal periods of study, structure of adult education system.*

Сьогодні освіта дорослих Великобританії один з найбільш інтенсивно розвиваючих напрямів неперервної освіти. Якщо робітники з більш високою вихідною освітою частіше беруть участь у неформальній освіті за рахунок роботодавця, то для працівників наукоємних професій постійна освіта являє собою імператив, спонукання, адже вони вимушені постійно адаптуватися до умов і потреб, що швидко змінюються [1].

Дане питання досліджують учені Е. Кілпі Яконен (Elina Kilpi Jakonen), Д. Воно де Вільєна (Daniela Vono de Vilhena), С. Шюер (Susanne Schührer), Х.-П. Блоссфельд (Hans-Peter Blossfeld) та ін. Вчені Е. Кілпі Яконен, Д. Воно де Вільєна та ін., аналізуючи освіту дорослих у контексті

життєвого шляху, дійшли висновку, що «участь у неформальній освіті дорослих за рахунок роботодавця приводить до посилення вихідної нерівності (пов'язаної з відмінностями у вихідному рівні накопиченого людського капіталу), тоді як участь у формальній освіті дорослих сприяє соціальній мобільності, чим потенційно може бути джерелом компенсації вихідної нерівності» [2, с. 152]. Однак Великій Британії властивий низький рівень нерівності [2, с. 154].

Формулювання мети статті: розкрити основні напрямлення освіти дорослого населення у Великій Британії у XXI столітті.

Вчені ЄС Е. Кілпі Яконен (Elina Kilpi Jakonen), Д. Воно де Вільєна (Daniela Vono de Vilhena), С. Шюрер (Susanne Schührer), Х.-П. Блоссфельд (Hans-Peter Blossfeld) визначили «формальну освіту дорослих як освіту, що веде до одержання дипломів/сертифікатів, аналогічних дипломам/сертифікатам, які одержуються у процесі традиційної освітньої кар'єри. Формальна освіта дорослих часто надається в традиційних освітніх закладах (коледжах, університетах тощо) або у спеціально створених для цього закладах (інститутах підвищення кваліфікації)». Неформальна освіта (НФО) дорослих «не завершується присвоєнням диплому про закінчення певного рівня освіти (кваліфікації), але може завершуватися одержанням сертифікату, який, однак, не визнається так широко, як диплом про закінчення формальної освіти, і, отже, має дещо меншу цінність. Крім того, неформальна освіта дорослих як правило, займає суттєво менше часу, ніж формальна» [2, с. 150].

Розглядаючи висловлювання вчених про неформальну освіту дорослих (НФО), яка оплачується роботодавцями, слід відмітити, що НФО набуває все більшої значущості, адже в період, коли постійно відбувається вдосконалення технологій виробництва, робітникам необхідно підвищувати свій рівень знань і вмінь, хоча у зв'язку з відбором на програми навчання найбільш продуктивних працівників роботодавцями і посилюється нерівність серед робітників.

Як зазначає Н. Терьохіна, формальна освіта не може повністю забезпечити пізнавальні потреби громадян. Суттєвого впливу набуває підтримка і розвиток неформальної освіти. Асамблея Ради Європи (2000) розробила рекомендації «Про неформальну освіту», в якій підтверджується, що неформальна освіта є важливою частиною неперервного навчання для адаптації у постійно змінюваному середовищі. Саме неформальна освіта може стати джерелом компетентності сучасної людини та пусковим механізмом до освіти впродовж життя [3, с. 109].

В англійській системі формальної освіти дорослих виділено такі основні типи: базова або загальна середня освіта, що реалізується переважно в коледжах подальшої освіти та центрах освіти дорослих; професійна (подальша) освіта представлена в університетах, громадських, професійних організаціях, приватних підприємствах; вища та після-

дипломна освіта, що організовується відділеннями неперервної освіти в університетах та інших закладах вищої освіти, а також коледжами подальшої освіти. Сучасна структура системи освіти дорослих у Великій Британії передбачає поєднання формальних і неформальних періодів навчання. Це сприяє реалізації принципу неперервності у світі. На сучасному етапі розвитку освіти дорослих у Великій Британії привертає до себе увагу поява освітніх напрямів: передпенсійна освіта (pre-retirement education) та післяпенсійна освіта (post-retirement education). Організацією передпенсійної освіти займаються в основному місцеві органи влади, хоча промислові підприємства і торгівельні заклади також пропонують свої курси. Розв'язанням цієї проблеми займається Передпенсійна Асоціація Великої Британії (Pre-Retirement Association) [4, с. 71–72].

Післяпенсійна освіта представлена освітою для людей «третього» і «четвертого» віку. Проблемою освіти людей похилого, післяпенсійного віку займаються Британські вчені П. Джарвіс (P. Jarvis), П. Ласлетт (P. Laslett), М. Тайт (M. Tight) та ін). За даними П. Ласлетта, третій вік – це період активного відпочинку і особистісної реалізації до 75 років; четвертий рік характеризується залежністю від оточуючих, старінням після 75 років і смертю [5]. Проводяться дослідження організації навчання дорослих четвертого віку щодо можливостей використання закладів освіти, соціальної допомоги, охорони здоров'я, підготовки персоналу під керівництвом Дж. Соулсбі (J. Soulsby) [6].

Університет третього віку немає кампуса. Це добровільна асоціація, яка забезпечує неформальну систему додаткової освіти дорослих, члени якої платять членські внески в розмірі 2 фунтів, за рахунок яких і, крім того, спонсорської допомоги існує асоціація Університет третього віку. У першому десятиріччі XXI ст. у Великій Британії нараховувалося понад 400 навчальних груп, у яких навчалося понад 85 тис. людей похилого віку і ці цифри постійно збільшуються [4, с. 73].

Наводимо дані про функціональні обов'язки асоціацій, інших організацій, що діють у Великій Британії та Ірландії.

У 1964 році у Великій Британії була створена «Передпенсійна асоціація Великої Британії та Північної Ірландії», щоб допомогти в адаптації літнім людям після виходу на пенсію, яка представлена підрозділами з Лондона до всіх частин країни (Glendenning, 2000). В основному асоціація надає інформацію про стан здоров'я та хвороби, фінансову підготовку до періоду після виходу на пенсію.

Приватна прибуткова асоціація «Подальше життя» (Later Life) проводить одно- та дводенні майстерні у 45 містах Великої Британії.

Людам, вік яких понад 50 років, проводяться семінари, які ґрунтуються на цілях способу життя пенсійного періоду (так звані семінари з виходом на пенсію). Для тих, кому залишилось кілька років до виходу на пенсію, проводяться семінари, які можуть бути корисними для

планування способу життя у майбутньому періоді, вони також охоплюють усі найважливіші фінансові аспекти виходу на пенсію. Всі ті, хто вже вийшов на пенсію протягом до 1 року відвідують семінари, де вони діляться досвідом на цьому новому етапі життя один з одним (так звані семінари з досвіду роботи на пенсії) асоціації проводять таке ж навчання для своїх громадян у Південній Африці та інших країнах за кордоном де надають ліцензію на проведення такого навчання іншим установам. На подібних семінарах вони навчаються як провести свій час, про те, як лікувати себе і як найкраще організувати свої фінанси або якщо вони мають бажання продовжувати свій шлях освіти – то де знайти всю необхідну інформацію.

Багатий веб-сайт організації «Подальше життя» (Later Life) представляє теми, пов'язані зі здоров'ям (фізичні вправи, алфавіт здоров'я, сексуальність та стосунки, дієти та харчові добавки), роботою (неповний робочий день, добровільна робота, самозайнятий бізнес), поїздками (аматорські заняття, мистецтво, інтернет, приготування їжі, будинок та сад), міжособистісними стосунками; дізнаються, що приносить людям похилого віку соціальна реформа та як вона пояснює їм відповідне законодавство.

У сфері охорони здоров'я веб-сайти радять їм, як боротися з певними захворюваннями (рак, серцево-судинні захворювання, діабет, остеопороз, безсоння, депресія, деменція, хвороба Паркінсона), а також де шукати відповідну медичну допомогу, як залишатися здоровим (з належною дієтою та ставленням до алкоголю) і як взяти на себе роль бабусь і дідусів, як позбутися сексуальності після 50 років та гомосексуалізму. Щоб бути наймобільнішими, вони отримують поради щодо безпечного водіння та того, як відкрити для себе свою країну в усій своїй природній красі.

Щоб допомогти літнім людям існує благодійна організація Життя Шотландії після 55 («55 Life Scotland»). У Шотландії також працює сріблястий телефон та мережа магазинів, що створені для осіб пенсійного віку. Більше половини коштів благодійного фонду Життя Шотландії після 55 («55 Life Scotland») – це пожертвування та спадщина, благодійну організацію постійно підтримує шотландський уряд.

У Ірландії створена Рада з питань пенсійного забезпечення, яка об'єднує приватні організації, напівдержавні органи та державний сектор. Майже 40 років вона організовує по всій Ірландії практичні курси та семінари, пов'язані з фінансовими ситуаціями та змінами способу життя, які можуть допомогти їм підготуватися до виходу на пенсію. Люди, які хочуть продовжувати працювати на пенсії, можуть відвідувати одно- та дводенні курси, щоб дізнаватись про управління власними коштами, збереження активного і здорового способу життя, а також управління фінансами та вільним часом. Наразі в Раді існує 172 різні установи: від університетів, державних департаментів або інших державних органів та

міських рад і профспілок, до лікарні, страхової компанії, пенсійного фонду та банку, до фармацевтичної та харчової промисловості.

Всі корпоративні учасники сплачують номінальну річну підписку, а рада здійснює фінансову підтримку за участь у навчанні [7].

Отже, у XXI столітті у Великій Британії відбувається розвиток напрямлень освіти дорослого населення:

– в організації додаткової освіти особливим успіхом користується Відкритий університет з дистанційним навчанням у процесі якого використовують інноваційні форми і методи, що базуються на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях;

– розвиваються різні форми освіти дорослих: формальна освіта, неформальна освіта, інформальна та інцидентальна освіта;

– з метою реалізації принципу неперервності в освіті сучасна структура системи освіти дорослих передбачає поєднання формальних і неформальних періодів навчання;

– відбувається розширення вікових меж дорослого населення. З'являються нові напрями додаткової освіти дорослих: передпенсійна освіта, освіта пенсійного віку: людей третього віку, освіта людей четвертого віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. OECD. (2013) OECD skills outlook 2013: First results from the survey of adult skills. Paris: OECD Publishing. – 2013. – 218 p.
2. Килпи-Йаконен Э., Воно де Вильена Д., Шюрер С., Блоссфельд Х-П. Образование взрослых в контексте жизненного пути: международное сравнение. *Журнал социологии и социальной антропологии*. 2016. Том XIX. № 5(88). URL: http://jourssa.ru/sites/all/files/volumes/2016_5/Kilpi-Jakonen%20et%20al_2016_5.pdf
3. Терьохіна Н. Неформальна освіта як важлива складова системи освіти дорослих. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2014. № 6(20). С. 109–114.
4. Топоркова Ольга Викторовна. Развитие дополнительного образования взрослых в Великобритании: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Волгогр. гос. пед. ун-т. Волгоград, 2007. 237 с.
5. Laslett P. A Fresh Map of Life. London: Weidenfeld and Nicholson, 1989. 213 p.
6. Soulsby J. Report on the learning needs and aspirations of 4th age adults and the extent to which these are being met. Lancaster: NIACE, 2000. URL: <http://www.lifelonglearning.co.uk/fourthage/summary.pdf>
7. Pre-Retirement Preparation for Healthy and Active Ageing Authors: Nina Scagnetti, Mojca Gabrijelčič Blenkuš, Urška Gračner, Andreja Mezinec, Mojca Omerzu, Vida Fajdiga Turk, Maja Čuić Edited by: Mojca Gabrijelčič Blenkuš, Nina Scagnetti Ljubljana, 2015. 44 p.